

Oppdrag 4-08 Læremidler 2008: Parallellutgaver på nynorsk

Utdanningsdirektoratet viser til deloppdraget, som går ut på å se på i hvilken grad læremidler foreligger på begge målformer til samme tid og pris, slik kravet er i opplæringsloven.

Vi har valgt å se på læremiddeltilbudet i videregående opplæring, fordi det er mange fag med mindre elevgrupper. I grunnskolen er det stort sett god læremiddeldekning, også når det gjelder parallellutgaver. Unntaket er digitale læremidler, som blir omtalt i en egen rapport.

Rapporten tar først og fremst for seg trykte læremidler, ettersom det her er enklere å få konkret svar på om det finnes parallellutgave på nynorsk eller ikke.

Bro kompetanseutvikling har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet gjennomført en spørring hos de viktigste forlagene som leverer læremidler til videregående opplæring. De har rapportert om fremdriften på Vg3. I tillegg har de analysert materiale fra Den norske Bokdatabasen for Vg1-Vg2. Bro kompetanseutvikling har hatt et godt samarbeid med forlagene.

Der det er nødvendig, supplerer direktoratet med informasjon fra eget kartleggingsarbeid som er gjennomført av faggruppene for smale fag i videregående opplæring, og i samarbeid med læremiddelprodusentene om behov for nye læremidler i videregående opplæring.

Situasjonen for parallellutgaver ved skolestart 2008

Undersøkelsen viser hvordan situasjonen var ved skolestart for leveranse av læremidlene for Vg3. Datoen ble i denne anledning satt til 15.8 (uke 33).

	% i salg 15.8	% i salg etter 15.8
Bokmål	94,3	5,7
Nynorsk	84,3	15,7
Fellesspråklig	77,0	23,0

Undersøkelsen hos forlagene viser at det er en større andel av nynorskutgavene enn av bokmålsutgavene som ikke kommer i salg før etter skolestart. Fellesspråklige utgaver lages først og fremst for veldig små fag (under 300 elever på landsbasis), vanligvis norsk og yrkesfag. Tekstmaterialet er som regel ca 60% bokmål og 40% nynorsk.

Situasjonen for enkelte utdanningsprogrammer Vg3

Utdanningsprogram	% etter 15.8 bm	% etter 15.8 nyn
Fellesfag	0	10
Studiespesialisering	11	26
Musikk, dans, drama	-	-
Idrettsfag	33	25
Bygg- og anleggsteknikk	-	-
Design og håndverk	-	-
Elektrofag	40,5 - fellespråklig	
Helse- og sosialfag	-	-
Medier og kommunikasjon	-	-
Naturbruk	-	-
Restaurant- og matfag	-	-
Service og samferdsel	-	-
Teknikk og industriell produksjon	-	-

Det er kun fellesfagene og utdanningsprogrammene studiespesialisering, idrettsfag og elektrofag som har tilbud om nye læremidler etter Kunnskapsløftet, med forbehold om enkelte unntak. Av de 11 læreverkene for fellesfagene, var 1 nynorskutgave forsinket.

Innen elektrofag har fremdriftssituasjonen vært svakest. Dette kan i følge et forlag forklares med at ferdigstillingen av læreplanene for yrkesfag i mars 2008 gjorde det vanskelig å få læremidlene ferdig i tide til skolestart. Dette er imidlertid det eneste yrkesfaglige utdanningsprogrammet som har tilbud om læremidler i flere programområder på Vg3.

I de øvrige 9 utdanningsprogrammene på Vg3 finnes det ikke læremidler som er utviklet etter Kunnskapsløftet. Dette gjelder både for programområdene som har opplæring i skole og programområdene som har opplæring i bedrift.

Oversikten under viser fremdriften på forsinkede utgivelser, i følge forlagene. I uke 40 skal ca 85% av de forsinkede nynorsk- og bokmålsutgavene være ferdige. Den største forskjellen mellom bokmåls- og nynorskutgivelsene er i uke 34. Da kommer det mange bokmålsutgaver, men få nynorskutgaver. I uke 35 kommer det flest nynorskutgaver.

	Uke 34	Uke 35	Uke 38	Uke 40
Nynorsk	7,7	46,2	69,3	84,7
Bokmål	28,6	42,9	71,5	85,8

Produksjon av parallellutgaver på nynorsk

Undersøkelsen om fremdrift på levering av læremidler for gir ikke et fullgodt bilde av hvordan situasjonen er for produksjon av parallelle utgaver på bokmål og nynorsk. For det første fordi det ikke produseres læremidler i en rekke utdanningsprogrammer, og for det andre fordi svært mange læremidler for Vg3 er for programområder med så små elevgrupper at de vil produseres i fellesspråklige utgaver.

Vi har derfor bestilt en analyse av utgivelsene på Vg1 og Vg2, som vi mener vil gi et bedre bilde av situasjonen. Denne analysen er foretatt på basis av en utskrift fra Den norske Bokdatabasen per 1. september 2008. For Vg1 og Vg2 er de fleste komponentene i salg. Det må understrekes at heller ikke på Vg2 er det full læremiddeldekning i alle programfag / programområder, men dette gjelder både bokmål og nynorsk.

Språkform	Studieforberedende		Yrkesfaglige	
	Antall komponenter	%	Antall komponenter	%
Bokmål	208	50,1	310	50,7
Nynorsk	173	41,7	208	34
Fellesspråklig	34	8,2	94	15,4
Totalt	415	100	612	100

Vi kan lese av tabellen at det blir produsert en del læremidler på bokmål som ikke foreligger i en parallell utgave på nynorsk. Dette gjelder i større grad for yrkesfaglige utdanningsprogrammer enn for de studieforberedende utdanningsprogrammene. Dette er fordi yrkesfagene ofte er veldig små, og det er som regel tapsprosjekter for forlagene å gi ut nynorskutgaven uten støtte fra det offentlige.

Utdanningsdirektoratet har ikke undersøkt hvorvidt det er noen forlag som i større grad enn andre utgir læremidler på bokmål og ikke på nynorsk. Vi vet imidlertid at dette i første rekke gjelder små forlag som spesialiserer seg på de små fagene, som i seg selv ofte ikke er kommersielt lønnsomme. De store og mellomstore forlagene som satser på de store fagene, har større mulighet til å gi ut nynorskutgaver uten å tape på det.

Konklusjon

Undersøkelsen viser at parallellutgaver på nynorsk ofte utgis litt senere enn bokmålsutgaven, og at det i mange tilfeller produseres bokmålsutgave uten at det produseres en parallellutgave på nynorsk.

Utdanningsdirektoratet vil gå videre med informasjonen som har blitt gitt i denne rapporten, samt det detaljerte bakgrunns materialet, og andre rapporter om status for trykte og digitale læremidler høsten 2008, for å bearbeide eksisterende oversikter over behovet for støtte til utvikling og produksjon av parallellutgaver av læremidler innenfor tilskuddsordningen for smale fag / små elevgrupper. Dette arbeidet må sees i sammenheng med arbeidet for generell læremiddeldekning for Vg2-Vg3 på dette området.